

SÈRIE 4

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Text sobre els municipis de Catalunya**

En aquest text es proposa la verificació dels objectius terminals 22, 24 i 35 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 3.1 i 3.2 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.7 i 2.3 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 7 del document de concreció del currículum: *L'organització política del territori*, en concret els apartats *La divisió administrativa del territori* i *L'organització político-territorial de l'Estat espanyol i de Catalunya*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

En el text hi ha cinc idees fonamentals que l'alumnat hauria d'especificar:

El municipi és el nivell bàsic d'organització territorial.

Els municipis han de tenir capacitat de gestionar i representar els interessos de la col·lectivitat.

El 21,5% dels municipis catalans tenen menys de 250 habitants.

Aquesta fragmentació genera una manca de recursos i una dificultat per prestar amb eficàcia els serveis.

Cal reordenar l'estructura municipal i, en conseqüència es proposa que només puguin existir municipis amb un mínim de 250 habitants.

(1)

2) [1,5 punts]

Sobre les competències municipals, s'haurien de citar almenys quatre de les següents:

Salubritat pública, seguretat en llocs públics, protecció del medi ambient, enllumenat públic, cementiri, recollida de residus, clavegueram, abastament d'aigua potables, pavimentació, urbanisme, transport públic,...

(0,5)

Pel que fa als problemes dels municipis petits, l'alumnat hauria d'esmentar:

Manca de recursos econòmics.

A causa de l'anterior una dificultat per oferir alguns dels serveis bàsics.

(0,5)

Sobre les formes d'agrupacions de municipis per tal de solucionar problemes comuns, l'alumnat hauria d'esmentar com a mínim la Mancomunitat de municipis per poder garantir la prestació d'alguns dels serveis que tenen encomanats.

(0,5)

3) [2,5 punts]

Sobre les característiques i les principals competències dels municipis, les comarques i les províncies, l'alumnat hauria de comentar:

- Els municipis són administrats pels ajuntaments mitjançant un alcalde o alcaldessa, i un nombre de regidors o regidores, que estan en funció del nombre d'habitants. Les seves competències són reconegudes per la Llei de Bases de Règim Local i es centren bàsicament en l'ordenació territorial, la seguretat en llocs públics, el transport d'abast municipal, la salubritat, obres i serveis i la protecció del medi ambient.

(0,5)

- Les comarques estan administrades pels Consells Comarcals mitjançant el President del Ple Comarcal. Les seves competències són reconegudes per la Llei de l'Organització Comarcal de Catalunya i consisteixen a més de les que estableix la Generalitat de Catalunya, en aquelles que els ajuntaments voluntàriament li cedeixen per delegació o per conveni.
(0,75)
- Les províncies estan administrades per les Diputacions mitjançant el president o presidenta de la Diputació i els diputats i diputades provincials elegits d'entre els càrrecs municipals de la província. Es un òrgan de l'administració territorial local i s'encarrega de la recaptació d'impostos, i de l'organització de serveis de tot tipus als quals no poden afrontar en solitari els municipis.
(0,75)

Sobre les comarques que ha de citar l'alumnat, el corrector atendrà que la seva localització geogràfica sigui la correcta.

(0,5)

Exercici 2: Piràmides de població d'Alemanya i Bolívia

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 28 i 36 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 4.1 i 4.4 amb els blocs de continguts procedimentals 1.5, 2.5 i 3.2 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 3 del document de concreció del currículum: *La població i els moviments de població al món actual*. En concret l'apartat *La diversitat d'estructures i de dinàmiques demogràfiques al món en relació a les dinàmiques econòmiques i les cultures*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de descriure les dues piràmides de manera semblant a la següent:

Es tracta de dues piràmides de població de l'any 2000 corresponents a Alemanya i Bolívia on es pot observar l'estructura per edats i sexes de cada país. En el cas de Bolívia, cal destacar una base ampla corresponent a una natalitat molt elevada i un vèrtex estret relacionat amb una esperança de vida baixa. Predomina la població infantil i jove.

Pel que fa a Alemanya, la base és estreta i correspon a una natalitat baixa mentre el vèrtex és bastant ample i es pot relacionar amb una esperança de vida alta. Predomina la població adulta i vella.

(0'5)

La piràmide de Bolívia pertany al tipus de piràmide amb forma de triangle que es correspon amb poblacions progressives, joves o en fase d'expansió. La piràmide d'Alemanya pertany al tipus de piràmide amb forma de bulb o de ceba que es correspon amb poblacions envellides o en fase d'estancament.

(0,5)

2) [1,5 punts]

L'alumnat hauria d'exposar els següents aspectes principals:

L'estructura de la població en els països desenvolupats es caracteritza per la importància de la població potencialment activa (15-65 anys) i, progressivament, del grup de majors de 65 anys, en comparació amb la població jove (menor de 15 anys) com a conseqüència de la disminució de la natalitat en les darreres dècades. L'envelliment progressiu de la població és un altre element característic com a resultat de l'augment de l'esperança de vida de la població dels països desenvolupats. En els grups d'edats més grans es posa de manifest una diferència d'efectius pel que fa als sexes, a causa de la tendència de les dones a viure més anys. La major part de països desenvolupats es troben a la fase tardana del model de transició demogràfica.

(0,5)

L'estructura de la població dels països subdesenvolupats es caracteritza pel predomini del grup de població jove, com a resultat d'una alta natalitat. Els grups d'edat més avançada estan formats per pocs efectius a causa d'una baixa esperança de vida. Són països que en la seva majoria es troben en la fase inicial del model de transició demogràfica.

(0,5)

La població mundial es reparteix de forma desigual. La major part es concentra a Europa, el sud-est d'Àsia i el nord-est d'Amèrica del Nord, junt amb l'altiplà de Mèxic. A Amèrica del Sud la població es concentra en punts concrets de la costa, mentre que a l'Àfrica ho fa a la vall del Nil i algunes ciutats costaneres.

(0,5)

3) [2,5 punts]

L'alumnat hauria de comentar els aspectes següents:

El model de transició demogràfica pretén explicar l'evolució demogràfica de la població al llarg de la història recent. Estableix quatre fases successives com a resultat de les variacions de les taxes de natalitat i mortalitat al llarg del temps, i el seus efectes sobre el creixement natural o vegetatiu de la població.

La primera fase o règim demogràfic antic es caracteritza per una natalitat i una mortalitat altes, com a resultat d'una fecunditat elevada pròpia de les societats preindustrials que es veu contrarestada per una mortalitat infantil també molt alta, a causa de la gran vulnerabilitat de les poblacions davant les malalties, els desastres naturals i la fam. En l'actualitat només es troben en aquesta fase poblacions indígenes aïllades pròpies de les selves tropicals.

(0,5)

La segona fase és coneix com a explosió demogràfica. Les millores en l'alimentació, la higiene i els avenços de la medicina fan baixar gradualment la mortalitat infantil mentre la natalitat continua assolint valors alts. El resultat és un gran creixement de la població. Actualment es troben en aquesta fase força països subdesenvolupats o en vies de desenvolupament.

(0,5)

A la tercera fase o fase d'expansió tardana es produeix un descens gradual de la taxa de natalitat, que tendeix a convergir amb la taxa de mortalitat, a causa de la generalització de la planificació familiar induïda per factors diversos: increment de la població urbana, incorporació de la dona al món del treball, famílies monoparentals, etc. Irlanda, Brasil, la Xina són exemples de països en aquesta fase del model.

(0,5)

La quarta fase s'identifica per una natalitat i una mortalitat baixes que condicionen un creixement natural quasi nul o a vegades fins i tot negatiu. Una fase que es caracteritza per l'envelliment de la població a causa de l'augment de l'esperança de vida. Els països més desenvolupats del món es troben en aquesta fase (EUA, Alemanya, Itàlia, França, Espanya, etc.).

(0,5)

Alemanya es troba en la quarta fase, amb una natalitat i una mortalitat baixes i un estancament de la població. Bolívia, en canvi, es troba en la fase d'explosió demogràfica, amb una alta natalitat i una mortalitat decreixent.

(0,5)

Opció B**Exercici 1: Text sobre la immigració**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 29, i 31 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 3.3, 4.2 i 4.4 amb els blocs de continguts procedimentals 1.7, 2.5 i 3.2 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 8 del document de concreció del currículum: *La diversitat cultural i l'expressió territorial dels fets culturals*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria d'esmentar com a idees principals:

La població immigrant actualment manté amb més facilitat el contacte amb el seu lloc d'origen.

El multiculturalisme s'ha convertit en un mètode per incorporar la població immigrant.

El multiculturalisme es va posar en pràctica per primera vegada al Canadà a principis dels anys seixanta.

El multiculturalisme reconeix diferents sistemes de valors dins d'una societat i fomenta els drets humans, l'estat de dret, la igualtat de gènere, la diversitat i la tolerància.

(1)

2) [1,5 punts]

Com a factors que faciliten el contacte amb el lloc d'origen caldria citar la rapidesa de les comunicacions i la facilitat dels transports en l'actualitat. Així com la millora dels sistemes de telecomunicacions: telefonia fixa i mòbil, internet.

(0,5)

La definició de *discriminació* podria referir-se als aspectes següents:

La discriminació consisteix en infravalorar, donar un tracte inferior quant als drets i la consideració social, alguna persona o grup per motius de raça, sexe, religió, ideologia política, classe social, o qualsevol altre motiu. La discriminació racial, com l'esclavitud en el passat i la segregació racial o *apartheid*, més recentment, han estat uns dels episodis més lamentables de la història humana.

(0,5)

La definició de *xenofòbia* podria fer referència als aspectes següents:

La xenofòbia és una ideologia de refús i exclusió de tota identitat cultural diferent de la pròpia. És un prejudici que mostra recel, odi, fòbia i refús envers els grups ètnics diferents, dels quals es desconeixen sovint les seves característiques socials i culturals. La xenofòbia també refusa i exclou els estrangers immigrants en la mesura que els veu com a competidors pels recursos disponibles.

(0,5)

3) [2,5 punts]

D'acord amb l'esquema plantejat a la pregunta l'alumnat hauria de comentar:

Causes de les migracions: causes socioeconòmiques derivades de les desigualtats existents entre països; causes polítiques relacionades amb la manca de llibertats en els règims autoritaris o la persecució per raons ètniques o religioses.

(1)

Dificultats d'integració: les diferències culturals com la llengua, la religió i els costums. Obstacles per aconseguir la igualtat de drets en relació a la població autòctona, especialment pel que fa als permisos de residència i de treball. Discriminació en diferents àmbits de la vida quotidiana.

(1)

La pregunta permet molta varietat de respostes. L'alumne hauria de citar quatre països o àrees geogràfiques localitzades en el nord d'Àfrica, Llatinoamèrica, sud-est asiàtic o països de l'Europa de l'est.

(0,5)

Exercici 2: Mapa sobre la localització de les multinacionals

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 12, 17 i 35 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.2 i 2.5 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.4 i 3.2 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 5 del document de concreció del currículum: *Els espais de producció al món*. En concret l'apartat *Els espais de producció industrial al món: localització, especialització i dinàmiques industrials*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria d'assenyalar els següents aspectes:

En el mapa del món hi ha representada informació sobre la localització geogràfica de les grans empreses multinacionals l'any 2002. La major part de les grans empreses multinacionals es troben localitzades en els països desenvolupats: EUA, Japó, els principals estats de la Unió Europea (Regne Unit, França, Alemanya, etc.), Canadà, Austràlia. Un altre grup format per Corea del Sud, la Xina (Hong Kong), Malàisia, Mèxic i Veneçuela es poden considerar Nous Països Industrials (NPI) o economies emergents, que en el cas de Veneçuela es pot associar a l'existència de recursos petrolífers.

(1)

2) [1,5 punts]

La definició d'*empresa multinacional* podria ser equivalent a la següent: les empreses multinacionals són societats de producció o distribució que operen en diversos països. Generalment mantenen la seu central, els centres de recerca i desenvolupament i les funcions de control en el país d'origen, mentre que mantenen centres de producció (fàbriques industrials, mines o explotacions agràries, serveis turístics o financers, etc.) a diversos països del món.

Es valorarà positivament que s'esmentin elements com: la relació amb el procés de globalització; el fet que són capdavanteres quant a l'organització, investigació i desenvolupament (I+D); el gran poder que assoleixen en les decisions econòmiques i polítiques, de vegades per sobre d'alguns estats.

(0,5)

La *deslocalització* és una fórmula utilitzada per moltes empreses multinacionals (emmarcada en el procés de globalització de l'economia) des de finals del segle XX, i que consisteix en traslladar una part o totes les seves activitats a un altre país on es gaudeix d'unes condicions productives més avantatjoses: mà d'obra barata i poc conflictiva; legislació molt permissiva en matèria laboral i mediambiental, avantatges fiscals; etc. Les deslocalitzacions poden resultar conflictives quan comporten el tancament d'empreses als països d'origen i els treballadors resten a l'atur.

(0,5)

La *franquícia* consisteix en un acord per mitjà del qual una companyia matriu concedeix el dret a utilitzar el seu procés de fabricació, la marca, la patent, el secret comercial i altres valors a una altra companyia a canvi d'unes compensacions econòmiques que sovint inclouen uns drets de franquícia inicials més un percentatge dels beneficis obtinguts.

És una fórmula molt utilitzada en l'àmbit dels serveis (hotels, establiments de menjars ràpids, botigues de moda, etc.). Exemples molt coneguts són els de les cadenes Mc Donald's, Benetton, Levi's, etc. Una característica comuna a les franquícies és que l'empresa principal manté el control sobre tot el procés productiu o sobre les parts clau, mentre que les empreses franquiciades estableixen una relació de dependència i de subordinació financera, tecnològica, comercial, etc.

(0,5)

3) [2,5 punts]

Les principals àrees industrials del món coincideixen a grans trets amb el mapa de les grans empreses multinacionals: destaquen el *cinturó industrial* que s'estén pels Estats Units, Europa, Japó i altres països com la Xina i el sud-est asiàtic. En canvi no apareix cap país de l'Europa de l'est ni Rússia.

(0,5)

Els Nous Països Industrialitzats (NPI) són un grup de països entre els quals hi ha Corea del Sud, Taiwan, Singapur, Malàisia, Mèxic, l'Índia, Brasil, etc. que es caracteritzen per haver protagonitzat un

enorme creixement industrial, sobretot en el sector dels productes manufacturats (tèxtil, calçat, petits electrodomèstics, informàtica, material esportiu, joguets, etc.) relacionat amb el fenomen de la deslocalització i de forma més general amb la globalització econòmica. L'existència de règims polítics autoritaris i una classe dirigent que ha facilitat la instal·lació d'empreses multinacionals ha afavorit el procés d'industrialització. Els NPI ofereixen avantatges comparatius en relació als països desenvolupats ja que ofereixen una mà d'obra abundant i ben preparada, amb baixos costos laborals i poc conflictiva; una legislació poc exigent quant a drets laborals i en normativa mediambiental, així com avantatges fiscals. L'economia d'aquests països mostra un alt nivell de dependència tecnològica (importació de la tecnologia i pagament de patents) i econòmica ja que la major part de la producció es destina a l'exportació i no controlen les decisions que prenen les empreses multinacionals.

(1,5)

Els alumnes haurien d'aportar arguments per justificar la consideració dels països de l'Europa de l'est (ex-socialistes) com a Nous Països Industrialitzats, com per exemple que moltes deslocalitzacions d'empreses multinacionals de la Unió Europea es traslladen cap a països de l'Europa oriental com Eslovènia, Txèquia o Polònia, on els costos laborals són més baixos i existeix una mà d'obra ben qualificada, etc.

(0,5)